

BIOGEOGRAFIA

GUIA DOCENT

UAB

Universitat Autònoma
de Barcelona

Guia docent

Titulacions de Grau i de Màster

1. Dades de l'assignatura

Nom de l'assignatura	BIOGEOGRAFIA
Codi	101617
Crèdits ECTS	6
Curs i període en el que s'imparteix	Tercer Curs
Horari	
Lloc on s'imparteix	<i>Facultat o Escola (l'aula apareixerà als horaris)</i>
Llengües	català

Professor/a de contacte

Nom professor/a	Albert Pèlachs Mañosa
Departament	Geografia
Universitat/Institució	Universitat Autònoma de Barcelona
Despatx	B9-1016
Telèfon (*)	935868057
e-mail	albert.pelachs@uab.cat
Horari d'atenció	

2. Equip docent

Nom professor/a	Martí Boada Juncà
Departament	Geografia
Universitat/Institució	Universitat Autònoma de Barcelona
Despatx	C5/432
Telèfon (*)	93 581 3850
e-mail	Marti.Boada@uab.cat
Horari de tutories	

(Afegeu tants camps com sigui necessari)
(*) camps optatius

3.- Prerequisits

No n'hi ha

4.- Contextualització i objectius formatius de l'assignatura

Els estudiants, mitjançant l'estudi de l'assignatura, han de ser capaços d'identificar, descriure, explicar, classificar i determinar les principals espècies vegetals de Catalunya i els paisatges que configuren.

En acabar, l'alumne serà capaç d'analitzar i interpretar un paisatge posant especial atenció en la seva dinàmica i els diferents éssers vius que el componen.

D'aquesta manera, l'assignatura de Biogeografia es proposa tres tipus d'objectius formatius clarament diferenciats i que es basen en sis categories de complexitat cognitiva creixent: coneixement (1), comprensió (2), aplicació (3), anàlisi (4), síntesi (5) i avaluació (6). Per això, a cadascun dels objectius descrits a continuació se'ls ha assignat una categoria cognitiva determinada.

4.1 Objectius de coneixement. Els estudiants seran capaços de:

1. Identificar i explicar breument els principals paisatges vegetals de Catalunya (1 i 2)
2. Aplicar tècniques d'identificació d'espècies vegetals a qualsevol paisatge (3 i 4)
3. Formular propostes d'actuació en base a un conflicte territorial a resoldre (4 i 5)
4. Avaluat els aspectes positius i negatius de l'estudi de cas plantejat (6).

4.2. Objectius d'habilitats. Els estudiants seran capaços de:

1. Aplicar tècniques d'anàlisi en base a la cartografia digital treballada (3)
2. Aplicar programes adequats a la presentació de materials gràfics i escrits (3)
3. Explicar de forma analítica i sintètica un paisatge (4)
4. Dissenyar i formular propostes d'actuació en front a un problema territorial (5 i 6)

4.3. Objectius transversals. Els estudiants seran capaços de:

1. Gestionar informació i tractar-la críticament (6).
2. Treballar amb un nivell elevat de qualitat científica i ètica (5 i 6)
3. Capacitat per a resoldre problemes (4, 5 i 6)

5.- Competències i resultats d'aprenentatge de l'assignatura

Competència	CE4. Comprendre les relacions espacials a diferents escales territorials, a través de les relacions entre natura i societat, i a través de la dimensió temporal.
Resultats d'aprenentatge	El treball de curs permetrà analitzar l'element biòtic com a marcador ambiental, és a dir, com a identificador de processos, canvis, perturbacions i impactes sobre el sistema natural que alteren els paisatges i espais geogràfics en si mateixos, en el seu aprofitament humà o, fins i tot, en la seva ordenació i organització territorial
Competència	CE7. Analitzar i interpretar els paisatge.
Resultats d'aprenentatge	El treball de curs permetrà identificar, descriure, explicar, classificar i determinar les principals espècies vegetals de Catalunya
Competència	CE11. Aplicar mètodes i tècniques de treball de camp per adquirir un coneixement directe del territori.
Resultats d'aprenentatge	A partir de les sortides de camp adquirir mètodes i tècniques d'identificació d'espècies vegetals i de dinàmiques territorials i del paisatge
Competència	CT6. Resoldre problemes i prendre decisions
Competència	CT7. Projectar i aplicar coneixements a la pràctica
Competència	CG2. Desenvolupar estratègies d'aprenentatge autònom

6.- Continguts de l'assignatura

Bloc 1.- Què és la biogeografia i conceptes bàsics

- Explicar breument en què es basa l'estudi de la biogeografia i l'aportació dels geògrafs/es en aquest camp.
- Enumerar i explicar breument diferents conceptes propis de la biogeografia.

Bloc 2.- La classificació dels éssers vius

- Enumerar i explicar la classificació dels éssers vius descrivint quines són les seves principals característiques
- Identificar i classificar les parts principals dels espermatòfits

Bloc 3.- La Corologia

- Explicar i interpretar les causes de la distribució actual dels éssers vius
- Identificar i explicar els principals mètodes d'estudi paleobiogeogràfics per a l'estudi de la distribució geogràfica passada dels éssers vius
- Enumerar i explicar les característiques dels principals biomes mundials
- Explicar la distribució dels estatges de vegetació en clima mediterrani i atlàntic a la Península Ibèrica

Bloc 4.- Fitogeografia

- Enumerar i explicar els principals criteris fisiognòmics per a la descripció de la vegetació i la definició dels diferents tipus de formació vegetal
- Explicar el paisatge en base als diferents tipus de formacions vegetals i a l'empremta de l'activitat humana
- Aplicar criteris taxonòmics per a la identificació d'espècies vegetals
- Enumerar els conceptes propis de l'evolució dinàmica del sistema natural i explicar la dinàmica de la vegetació en base a la influència dels factors ecològics

e) Enumerar i identificar els principals tipus de vegetació de Catalunya, a la vegada que interpretar i explicar quines són les espècies vegetals més característiques de cadascuna d'elles

Bloc 5.- Biogeografia aplicada

a) Interpretar un mapa de vegetació i aplicar la seva informació en l'elaboració d'un perfil de vegetació
b) Interpretar informació digital territorial i aplicar la seva informació en l'elaboració d'un mapa de cobertes vegetal

Bloc 6.- Sortides de camp

a) Crear un herbari a partir del coneixement de les espècies identificades en les sortides de camp
b) Visitar les principals formacions vegetals de Catalunya i determinar les principals causes de pertorbació antròpica que han experimentat

7.- Metodologia docent i activitats formatives

Els continguts de l'assignatura es desenvoluparan mitjançant les següents activitats:

- Exposicions orals del professor durant les sortides de camp.
- Lectura de llibres i articles (activitat individual dels estudiants complementària al treball d'aula i que en algunes ocasions es pot fer en grup).
- Redacció de paraules clau de les lectures realitzades.
- Treballs de "classe" individuals, en petit grup i en gran grup, relacionats amb les lectures, les exposicions del professor i la projecció d'imatges.
- Debat, discussió i anàlisi crítica de les lectures i treballs realitzats

Les pràctiques de l'assignatura es desenvoluparan mitjançant les següents activitats i seran en grups de com a màxim tres persones:

- Dues sortides de treball de camp a:
 - a) Massís del Garraf (veure dates sortides)
 - b) Montseny (veure dates sortides)
- Una pràctica de laboratori i gabinet per completar les diferents unitats i temari de l'assignatura basades en:
 - a) Comprensió de conceptes clau
 - b) Resolució de problemes
 - c) Recerca d'informació a internet (bases sobre biodiversitat, distribució corològica d'espècies, etc).
 - d) Treball d'identificació d'espècies vegetals als herbaris del laboratori
 - e) Ús i maneig d'Atles de distribució d'espècies i SIG MiraMon

El wiki (web de treball col·laboratiu) permet fer una avaluació continuada dels exercicis i un seguiment personalitzat a partir de la "llibreta de curs" <https://wiki.uab.es/>

TIPUS D'ACTIVITAT	ACTIVITAT	HORES	RESULTATS D'APRENTATGE
-------------------	-----------	-------	------------------------

Dirigides

Classes teòriques	22,5	Assoliment de totes les competències de continguts
-------------------	------	--

Supervisades

Classes pràctiques i sortides de camp	45	Assoliment de totes les competències pràctiques i aplicades
Avaluació	7,5	Exàmens teòrics parcials i entrega de pràctiques "clau" durant el curs

Autònomes

Treball autònom a partir de lectures i finalització de les pràctiques	75	Assoliment de totes les competències professionalitzadores
Total	150	

8.- Avaluació

L'avaluació dels continguts es durà a terme a través de :

1. Entrega de pràctiques resoltes

- Per a tenir dret a ser avaluats/des, és indispensable el lliurament, dins dels terminis que s'aniran fixant al llarg del curs, dels exercicis pràctics. Aquestes pràctiques es realitzaran en grups de com a màxim tres persones i s'hauran de penjar al WIKI. Tant l'herbari com les pràctiques fetes a classe s'han d'haver lliurat abans de fer l'examen de continguts. Per tant, la data límit de lliurament de la part pràctica es correspondrà amb la data de l'examen de continguts. La correcció de les pràctiques es farà a classe amb la suficient antelació abans de cadascuna de les proves de contingut.

2. Exàmens parcials durant el curs

- Hi haurà dos exercicis parcials de continguts i un examen final de teoria i pràctiques.
- Els dos exercicis són obligatoris i serveixen per a mesurar el grau d'assoliment dels continguts impartits fins al moment. En tractar-se d'una avaluació continuada, la matèria es va acumulant al llarg del curs.
- L'examen de continguts pot constar de diverses preguntes curtes referides a continguts concrets i/o un examen tipus test. En les preguntes curtes es valorarà la capacitat de síntesi, rellevància de les respostes i en les altres la capacitat de relació. (Aquest apartat pot estar subjecte a canvis).
- L'examen de pràctiques constarà del reconeixement visual de 10 espècies vegetals, reconeixement mitjançant una guia de classificació de 5 espècies vegetals.
- Cal superar cadascuna d'aquestes dues proves, l'examen teòric i l'examen pràctic amb una nota mínima de 5 per a fer mitjana entre ells i tenir la nota final de curs. En cas que no s'arribi a aquesta qualificació en alguna de les parts no es farà mitjana i per tant, l'assignatura estarà suspesa.
- La qualificació final del curs es durà a terme mitjançant les notes parcials obtingudes.
- Els alumnes que s'hagin presentat als exàmens parcials i no hagin superat alguna de les parts s'hauran d'examinar de la part no superada a final de curs. No existeix la possibilitat de reavaluació sense haver-se presentat a tots i cadascun dels exàmens parcials.

4. Convocatòries

- L'alumne de Llicenciatura té dret a dues convocatòries. L'alumne de Grau té dret a una reavaluació.

5. Assistència inexcusable a les sortides de camp que es programin i elaboració dels materials, informes, etc. sobre aquestes activitats, per a poder-se examinar. Per aprovar l'assignatura és imprescindible l'assistència a les SORTIDES DE CAMP que són OBLIGATÒRIES i serveixen per a l'elaboració de l'herbari.

6. Ponderació de cada part en la nota final:

L'avaluació de les pràctiques es realitzarà a partir de:

- La participació en l'anàlisi i discussió que es generi en les sortides de camp.
- El nivell d'elaboració d'una síntesi de pràctiques.
- El nivell d'elaboració d'un herbari d'espècies vegetals realitzat a partir de les sortides de camp

Qualificació: La qualificació de l'examen de continguts representa el 45% del valor total. Els dos exercicis el

5%. L'avaluació de les pràctiques de reconeixement de formacions i espècies vegetals sobre el terreny (herbari) representa el 20%. Els exercicis fets a classe i introduïts al wiki al final de cada sessió (10%). I l'examen de pràctiques de reconeixement d'espècies (amb i sense guia d'identificació) l'altre 20%.

ACTIVITATS D'AVUACIÓ

HORES

RESULTATS D'APRENTATGE

Examen parcial 1. Blocs: 1, 2 i 3 (inicial) i entrega de les pràctiques associades	0,75	S'espera que l'alumne sigui capaç de conèixer la teoria bàsica de biogeografia
Examen parcial 2. Blocs: 3 (final) i 4 i entrega de les pràctiques associades.	0,75	S'espera que l'alumne adquireixi els coneixements bàsics per interpretar els paisatges vegetals de Catalunya.
Examen parcial 3 i examen pràctic. Cal entregar totes les pràctiques de curs i haver acabat l'herbari	1,5	L'alumne ha de ser capaç de conèixer i identificar les principals espècies vegetals de Catalunya i la majoria de les formacions que formen.

9- Bibliografia i enllaços web

Bloc 1

Bibliografia

- DA LAGE, A. i MÉTAILIÉ, G. (2000). *Dictionnaire de Biogéographie végétale*, París, CNRS Editions.
- LACOSTE, A. i SALANON, R. (1978). *Biogeografía*. Barcelona, Oikos-tau. 1a edició 1973.
- MEAZA, G. (2001). "Funciones del medio físico en la dinámica territorial". A: RODRÍGUEZ, F. (coordinador). *Actas del XVII Congreso de Geógrafos Españoles*. Oviedo, Departamento Geografía de la Universidad de Oviedo, CeCodet, AGE y GEA: 119-129.
- RUBIO RECIO, J. M.I (2002). "Una mirada a la biogeografía". A: PANAREDA, J. M. i PINTÓ, J. (editors). *Temas en Biogeografía*, Terrassa, Aster: 9-24

Recursos

Vegeu les adreces d'interès als apunts del campus virtual

Bloc 2

Recursos

Vegeu les adreces d'interès als apunts del campus virtual

Bloc 3

Bibliografia

- BOLÓS, O. de (2001). *Vegetació dels Països Catalans*. Terrassa, editorial Aster.
- BUXÓ, R. (1997). *Arqueología de las plantas*. Barcelona, Crítica.
- CREUS, J. (2000). "Dendrocronología y dendroclimatología o cómo los árboles nos cuentan el clima del pasado". A: GARCÍA, J. C. *La reconstrucción del clima de época preinstrumental*. Santander, Universidad de Cantabria: 82-122.
- COSTA, M.; MORLA, C. i SAINZ, H. (1998). *Los Bosques Ibéricos. Una interpretación geobotánica*. Barcelona, Planeta.
- CURTIS, H. (1981). *Biología*, Barcelona, Omega.
- FERRERAS, C. i FIDALGO, C.E. (1991): *Biogeografía y Edafogeografía*. Madrid, editorial Síntesis.

- FOLCH, R. (1981). *La vegetació dels Països Catalans*. Barcelona, Ketres.
- FOLCH, R.; FRANQUESA, T. i CAMARASA, J.Ma. (1984). *Història Natural dels Països Catalans. Vegetació* (volum número 7), Barcelona, Enciclopèdia Catalana.
- FOLCH, R. (dir.) (1993). *Biosfera*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana
- LACOSTE, A. I SALANON, R. (1977). *Biogeografia*. Vilassar de Mar, Oikos-tau
- MARGALEF, R. (1991). *Teoría de los sistemas ecológicos*. Barcelona, Universitat de Barcelona.
- NUET, J.; PANAREDA, J.M. i ROMO, À. M. (1991). *Vegetació de Catalunya*. Capellades, Eumo.
- PASCUAL, R. (1999). *Guia dels arbres dels Països Catalans*, Sabadell, Pòrtic.
- PÉLACHS, A. (2004). *Deu mil anys de geohistòria ambiental al pirineu central català. Aplicació de tècniques paleogeogràfiques per a l'estudi del territori i el paisatge a la Coma de Burg i a la Vallferrera*. Bellaterra, Universitat Autònoma de Barcelona.
- SIMMON, I.G. (1982). *Biogeografia Natural y Cultural*. Barcelona. Omega
- VERNET, J.L. (1997). *L'homme et la forêt méditerranéenne: de la Préhistoire à nos jours*. París, Edicions Errance.
- VIGO, J. (1976). *L'alta muntanya catalana flora i vegetació*. Barcelona, editorial Montblanc-Martin.

Recursos

Vegeu les adreces d'interès als apunts del campus virtual

Bloc 4

Bibliografia

- BOLÓS, O. de (2001). *Vegetació dels Països Catalans*, Terrassa, Aster.
- FERRERAS, C.; FIDALGO, C.E. (1991). *Biogeografia i Edafogeografia*, Madrid, Síntesis.
- FOLCH, R. (1981). *La vegetació dels Països Catalans*. Barcelona, Ketres.
- FOLCH, R. (1988). *Història Natural dels Països Catalans: plantes superiors* (volum 6), Barcelona, Enciclopèdia Catalana.
- FOLCH, R. (1989). *Història Natural dels Països Catalans: vegetació* (volum 7), Barcelona, Enciclopèdia Catalana
- LACOSTE, A.; SALANON, R. (1978). *Biogeografia*. Barcelona, Oikos-tau. 1a edició 1973.
- MARGALEF, R. (1991). *Teoría de los sistemas ecológicos*. Barcelona, Universitat de Barcelona.
- MASCLANS, F. (1999). *Guia per a conèixer els arbres*. Barcelona. Montblanc-Martin i Centre Excursionista de Catalunya. [1a. edició 1958]
- MASCLANS, F. (1989). *Guia per a conèixer els arbusts i les lianes*. Barcelona, Montblanc-Martin i Centre Excursionista de Catalunya. [1a. edició 1963]
- NUET, J.; PANAREDA, J.M. i ROMO, À. M. (1991). *Vegetació de Catalunya*. Capellades, Eumo.
- RIERA, S. (1994). *Evolució del paisatge vegetal holocè al pla de Barcelona, a partir de les dades políniques*. Barcelona, Departament de Prehistòria, Història Antiga i Arqueologia, Universitat de Barcelona. Tesi doctoral inèdita.
- TERRADES, J. i RODÀ, F. (2004). "Els boscos de Catalunya. Estructura, dinàmica i funcionament". *Documents dels Quaderns de medi ambient* 11. Barcelona, Generalitat de Catalunya, Departament de Medi Ambient.

Recursos

Vegeu les adreces d'interès als apunts del campus virtual

Bloc 5

Bibliografia

- CARRERAS, J.; CARRILLO, E.; FONT, X et alii. (1997). *Mapa de vegetació de Catalunya. 1:50.000 La Seu d'Urgell 215 (34-10)*, Barcelona, Institut Cartogràfic de Catalunya i Direcció General del Medi Natural
- CARRILLO, E. i NINOT, J.M. (1997). *Mapa de vegetació de les valls d'Espot i de Boí.. 1:50.000*, Barcelona, Institut Cartogràfic de Catalunya
- CARRERAS, J.; CARRILLO, E. i FARRÉ, A. (1999). *Mapa de vegetació de Catalunya. 1:50.000 Noarre 150 (34-8) i Tírvia 182 (34-9)*, Barcelona, Institut Cartogràfic de Catalunya i Direcció General del Medi Natural
- CARRERAS, J.; CARRILLO, E. et alii. (2003). *Mapa de vegetació de Catalunya. 1:50.000 Figueres 258 (39-11) i Roses 259 (40-11)*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, Direcció General de Boscos i Biodiversitat i Universitat de Barcelona
- BOLÓS, O; VIGO, J. i CARRERAS, J. (2004). *Mapa de vegetació potencial de Catalunya. 1:250.000*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, Grup de Geobotànica i Cartografia de la Vegetació de la Universitat de Barcelona

10.- Programació de l'assignatura

A través del campus virtual i en el wiki de l'assignatura tindreu constància del calendari actualitzat de totes les activitats que es realitzaran al llarg del curs. Així com també de tot el material que es presenti a classe i necessari per a realitzar les diferents pràctiques.

En cas de dubte entre aquest document i la informació "virtual" serà aquesta segona la que tindrà validesa. Per tant, aquesta programació d'activitats amb les dates corresponents és orientativa i serveix per il·lustrar el calendari acadèmic.

Les activitats d'aprenentatge es fan en sessions dirigides (classes teòriques) en les que es poden fer pràctiques d'aula i també en sessions supervisades (classe pràctiques) que tant es poden fer a l'aula com al camp. L'objectiu final de totes les activitats és realitzar un treball final de curs que serà presentat en el període final d'avaluació de forma oral (power point) i amb un tríptic resum de la feina realitzada. No obstant això, l'avaluació durant tot el curs és continuada, amb entregues regulars de les pràctiques, la qual cosa facilita la presentació final del treball que s'haurà corregit a mida que avança el curs.